

Jacob Schippers Jr (1871 - 1939), kaashandelaar en fotograaf

Henk J. van Es
Griftenstein 19, 3621 XJ Breukelen

Kaashandelaar Jacob Schippers is een van de eerste fotografen geweest die de Vechtstreek tussen Zuilen en Weesp op de gevoelige plaat hebben vastgelegd. Hij deed dat niet alleen met grote deskundigheid, maar ook met artistieke en een goed oog voor de schoonheid van het landschap. De oudste foto's van hem die we kunnen dateren, zijn die welke omstreeks 1897 in een serie van tien prentbriefkaarten zijn uitgegeven. In een boekbespreking¹ zei de heer A.J.A.M. Lisman, dat deze serie "behoort tot de vroegste en smaakvolste die ooit in de streek verschenen zijn". Ook als men de andere foto's van Schippers bekijkt, zijn er vele die opvallen door sfeer, onderwerpkeuze en compositie. Voorbeelden hiervan zijn de opnamen van een wolkenlucht bij de Portengense brug, een ingevroren schip, berijpte knotwilgen en een boenhok (zie Afbeeldingen 49 - 52 en 55).

Voordat we nader op het oeuvre van Schippers ingaan, zullen we de familiegeschiedenis van de fotograaf bezien.

Grootvader Philippus Schippers

Grootvader Philippus Schippers vestigde zich omstreeks 1825 als kruidenier in Breukelen. Hij was in 1795 in Naarden geboren en trouwde met de zes jaar jongere, uit Loenen afkomstige Cornelia Schutte. Hun winkel was in de Herenstraat, tussen de huidige boekwinkel van Van Kralingen en de ingang van de muzikwinkel ten noorden ervan.² Tussen 1826 en 1844 kregen zij zeven kinderen, waarvan de oudste zoon in 1854 is overleden. De tweede en de vierde zoon waren toen winkelier, de twee jongste zoons werden onderwijzer.

Toen kruidenier Schippers in 1855 overleed, zal zijn zoon Jacob, die toen 19 jaar was, bij zijn moeder in de winkel zijn gekomen. De zaak liep goed, want omstreeks 1860 kon de weduwe Schippers een groter winkelpand betrekken aan de zuidoostkant van de Wijde Steeg (Achterstraat 110, nu Kerkbrink 12; Afbeelding 8). Tot omstreeks 1920 is daar de kruideniers- en delicatessenwinkel van de familie Schippers gevestigd geweest.

Vader Jacob Schippers

In 1867 nam Jacob Schippers de zaak van zijn moeder over; hij trouwde op 24 maart van dat jaar met Dirkje Krook, de tweede dochter van timmerman Johannis Krook, die woonde op de zuidoosthoek van de Brugstraat. De trouwdatum viel samen met de 24ste verjaardag van de bruid. Moeder Schippers woonde bij het jonge paar in en heeft haar schoondochter nog overleefd. Jacob en Dirkje kregen vier jongens en vier meisjes, waarvan er twee al jong stierven. Eerst werden Dirkjes ouders en daarna pas die van Jacob vernoemd. Op 7 juli 1881, ruim anderhalf jaar na de geboorte van haar jongste kind, overleed Dirkje te Baarn in de leeftijd van 38 jaar. Vader Jacob zal hulp gehad hebben bij de verzorging van zijn gezin en zijn winkel, want in 1882 werd hij lid van de gemeenteraad van Breukelen-Nijenrode. Zijn moeder overleed in 1886 toen ze bijna 85 jaar oud was.

Jacob Schippers Sr behoorde tot de mensen van aanzien in het dorp, die omgang hadden met Kees Dudok de Wit van Slangevecht.³ In de raadsvergadering van 25 april 1887 beloofde hij aan de voorzitter drie vervallen huisjes in de Watersteeg te kopen om ze, overeen-

komstig de wens van de raad, uit handen van huisjesmelkers te houden "waardoor de treurige toestand bestendig zou worden". Hij had er wel f 600 voor over om ze als pakhuizen te gaan gebruiken. Op die voorwaarde beloofde de gemeenteraad hem de koopkosten te zullen vergoeden. In de vergadering van 12 mei bleek dat Schippers de huizen voor f 790 had gekocht en dat de kosten f 94,80 bedroegen. Schippers zei echter, dat hij als gemeenteraadslid de vergoeding van de koopkosten niet wilde accepteren en dat hij deze daarom aan de gemeente schonk. De voorzitter bedankte hem uitbundig en zei dat een en ander in de notulen zou worden opgenomen "als een erezuil voor de schenker". Toen Schippers kort daarop tegelijk met wethouder Van Waart naar Utrecht reisde, voegde deze niet zo beminnelijke graanhandelaar hem toe, dat hij ontsnapt was aan het gevaar van zijn raadslidmaatschap vervallen te worden verklaard wegens overtreding van art. 24 der Gemeentewet. Schippers was hierover zeer verontwaardigd en vroeg in de raadsvergadering van 6 juli 1887 aan Van Waart, waarom hij als wethouder hem niet tevoren gewaarschuwd had. Van Waart antwoordde, dat hij het niet zo gemeend had en dat de plagerij "amicaal zoals onder kooplui was gedaan". Schippers gaf toen als commentaar: "Wonderlijke kooplieden waar ik liever niet mee van doen heb". Tot 1893 bleef Schippers lid van de gemeenteraad.

In de maand mei 1885, toen dokter A. Mijnlieff zijn woning Vreedenvecht in de Herenstraat had verlaten, verhuisde Schippers met zijn gezin naar dat pand, dat nu de huisnummers Herenstraat 24 en 26 draagt (zie Afbeelding 16). Hij huurde het van de familie Bastert en zou er met zijn kinderen blijven wonen tot hij in 1911 op bijna 75-jarige leeftijd stierf. Zijn oudste zoon Johannis Philippus vertrok in 1891 als belastingambtenaar naar Den Haag,⁴ zijn dochters Alida Elisabeth en Heloïza Paulina verlieten respectievelijk in 1897 en 1903 het dorp.

De gebroeders Philippus en Jacob Schippers Jr

De kruidenierswinkel in de Achterstraat bleef in het bezit van de familie Schippers en werd voornamelijk beheerd door zoon Philippus (roepnaam Philip of Flip). Het was een luxe winkel, want je kon er niet alleen meel en grutten kopen, maar ook delicatessen als augurken in het zuur, gember, vijgen en dadels.⁵ Vader Schippers was tevens kaashandelaar. Op zijn kazen plakte hij een rond etiket waarop in witte letters op de rode rand stond: "Fa Jac Schippers Senior kaashandel Breukelen" en in het midden het woord "viking", waarboven een bruin naar links zeilend vikingschip (zie Afbeelding 1). Hij had in 1898 een nieuw kaaspakhuis in de Brugstraat gesticht (Afbeelding 2), waarvoor de eerste steen op 4 maart door iemand met de initialen E.B.S. werd gelegd.⁶ Dit pakhuis was tot 1939 het werkterrein van zijn zoon Jacob.

Op 22 juli 1896 nam Jacob Jr echter een dag vrij, om deel te nemen aan de door Kees Dudok de Wit georganiseerde wielervedstrijden en volksfeesten

Afb. 1. Kaasetiket van Jacob Schippers Sr.

Afb. 2. Kaaspakhuis Brugstraat 5; aanvankelijk gebruikt door de kaashandelaren Jacob Schippers Sr en Jr, later door kaashandelaar Jacob Molenkamp Sr (foto uit 1987 in Fotoarchief Historische Kring Breukelen).

op en bij Slangevecht. De toen 25-jarige Jacob deed aan alle onderdelen van het fietsen voor heren mee, maar behaalde geen prijzen.⁷ Van de volksspelen voor kinderen, die 's middags gehouden werden, heeft hij diverse foto's gemaakt (zie Afbeeldingen 44 - 46).

Jacob Schippers kwam vaker op Slangevecht om foto's te maken, bijvoorbeeld van Kees met zijn hond (Afbeelding 40) en Kees zittend in zijn museum of in zijn roeiboot, van de tuinman Gerrit van Zwol (Afbeelding 41) en van de Indische prinsen die met Bram Dudok de Wit als gids in 1898 op bezoek kwamen (zie Afbeelding 42).

Jacob Schippers Jr heeft ook veel door de omgeving gezworven en prachtige foto's gemaakt in het dorp (Afbeeldingen 6 - 16), langs de Vecht (zie bijvoorbeeld Afbeeldingen 18, 21, 32, 38) en in het polderland (zie Afbeeldingen 22 - 31).

Na de dood van vader Schippers in 1911 werd diens 42-jarige, ongehuwde zoon Philippus Johannis aangemerkt als gezinshoofd. Het gezin viel echter in 1912 uiteen, want de toen 40-jarige broer Jacob trouwde op 19 maart en ging in een huis aan de Markt wonen, zus Bernardina Elbertha vertrok op 1 oktober naar Tilburg en Philippus zelf verhuisde eind 1912 naar Amsterdam, waar hij tot 1914 bleef wonen. Na zijn terugkomst in Breukelen woonde

Philippus tot 1929 met een huishoudster⁸ aan de Straatweg tussen de Heycopbrug en het tolhuis (zie Afbeeldingen 7 en 37). Daarna was hij korte tijd pension gast op huize Groenlust aan de Poeldijk en tot zijn dood in 1932 woonde hij bij de weduwe Schot, Rijksstraatweg B 210 (nu Straatweg 194). De kruidenierswinkel in de Achterstraat verkocht hij omstreeks 1920 aan Albert Heyn. Philip was, volgens mensen die hem gekend hebben, ondanks zijn onafscheidelijke pijp waarin hij zoetgeurende tabak rookte, meer een heer dan zijn broer Jaap. Andere middenstanders hadden ontzag voor hem, wat wel bleek bij bakker Roskam in de Brugstraat. De oude Jan Roskam was amateurschilder en had niet alleen een fraai, nu helaas wat vervallen, uithangbord boven zijn winkel deur bevestigd, maar ook enkele schilderijen in de winkel gehangen. Toen Flip Schippers daar eens kwam, keek hij met gefronste wenkbrauwen rond en vroeg: "Ben ik nu bij een bakker of bij een kunsthandelaar?". De volgende dag waren de schilderijen uit de bakkerswinkel verdwenen.⁹

Het gezin van Jacob Schippers Jr

Jacob Schippers Jr was op 19.3.1912 in de gemeente Haskerland getrouwd met de veertien jaar jongere onderwijzeres Gezina Egberdina Biekart. Zij gingen naast huize Guarda op het adres Rijksstraatweg A 138 (nu Straatweg 45, Afbeelding 3) wonen, waar ze drie zoons kregen.¹⁰ Volgens een van hun vriendjes, N.J. Koetsveld, was mevrouw Schippers een lieve, charmante vrouw, die als lid van de S.D.A.P. haar kinderen en hun vriendjes de socialistische beginselen probeerde bij te brengen. Ze ging sober gekleed in zelfgebreide jurken of vesten,¹¹ was sociaal voelend, was geheelonthoudster en waarschijnlijk vegetariër. Ze had een grote liefde voor de natuur en leerde de kinderen eetbare paddestoelen te zoeken in het bos van Nijenrode en in het achter hun huis gelegen weiland van Chris van Ginkel. Vader Schippers was minder spraakzaam dan zijn vrouw. Hij had een grote neus en liep wat gebogen met een enigszins hoge rug. Zijn jongens en hun vriendjes mochten hem voor 2½ cent per dag helpen de kazen in zijn pakhuis te keren en te poetsen.¹²

Afb. 3. Prentbriefkaart met daarop het huis Straatweg 45 (met trapgevel), waar Jacob Schippers met zijn gezin woonde (Collectie A.J.A.M. Lisman).

Jacob Schippers Jr, secretaris van twee verenigingen

Jacob Schippers was een niet onbelangrijke ingezetene, met een grote maatschappelijke betrokkenheid, die omgang had met de notabelen van het dorp. Hij was lid van de in 1892 opgerichte "Sociëteit de Breukelensche Bad en Zweminrichting", die aan de westkant van het kanaal een zwembad had laten aanleggen. Tot deze sociëteit behoorden onder anderen dokter A. Mijnlieff, kantonrechter H.C. Vos, de fabrikanten G.A. Smedes en H.G. de Bruyn, gemeentesecretaris L.A. Collard, de heren J. en H. Matthes en later ook de echtgenote van burgemeester Braams en de dochter van notaris Snel. In 1902 werd Jacob secretaris van deze vereniging, waarvan hij in 1906 penningmeester was. Hij trad toen af, omdat hij het oneens was met een investering van f 200 voor een pierbak. In de ledenvergadering van 1907 nam hij echter een benoeming tot secretaris-penningmeester aan. Pas in 1929 legde hij deze functie neer. Als dank voor de vele verdiensten die hij vanaf de oprichting aan de vereniging had bewezen, kreeg Schippers een Parker vulpen aangeboden en werd hij benoemd tot erelid. Natuurlijk ontving hij een uitnodiging, toen op 2 augustus 1930 het nieuwe zwembad aan de Meent werd geopend.¹³ Op de toen gemaakte statiefoto komt hij echter niet voor.

Schippers onderhield vele jaren lang ook nauwe betrekkingen met de Woningbouwvereniging "Breukelen", die in 1917 - 1918 nabij het spoorwegstation het Rooie Dorp liet bouwen. HKB-voorzitter Arie Manten, die met een detailstudie van het Rooie Dorp bezig is, vertelde mij dat Jacob Schippers vanaf de oprichting van de woningbouwvereniging op 25 augustus 1915 bij die instelling voor "verbetering der volkshuisvesting" (zoals deze in de eerste statuten werd omschreven) betrokken was. Op 1 september 1915 trad hij als secretaris tot het bestuur toe, dat onder voorzitterschap stond van burgemeester Mr. M.P. Thomassen à Thuessink van der Hoop van Slochteren. Schippers bleef die functie bijna een kwart eeuw, tot zijn dood, vervullen. Hoewel de woningbouwvereniging vanaf 1 januari 1918 in deeltijd een administrateur in dienst had, heeft Schippers pro deo heel wat werk voor die vereniging moeten verzetten.

Jacob Schippers Jr te Amsterdam

Vanwege een familiékwestie en waarschijnlijk ook ten gevolge van economische teruggang moest Jacob Schippers in 1925 het kaaspakhuis in de Brugstraat (Afbeelding 2) aan zijn collega Jacob Molenkamp Sr verkopen. Op 28 januari 1926 verhuisde hij met zijn gezin naar Amsterdam, waar zijn vrouw vermoedelijk was gaan werken als onderwijzeres.¹⁴ Schippers kwam echter iedere dag per trein naar Breukelen, waar hij in het pakhuis van Molenkamp zijn kaashandel nog enkele jaren op kleine schaal voortzette. Hij had daar één stelling met kaas en mocht het kantoortje gebruiken om zijn administratie bij te houden en de bestellingen voor verzending gereed te maken.¹⁵ Mevrouw L.W. van Beest herinnert zich hoe hij iedere dag naar het station liep: "wat gebogen met zijn wandelstok, zijn lange neus en een beetje kromme rug". Jacob Schippers is in 1939 te Amsterdam overleden.

Jacobs tweede zoon, Hendrik, is op 6 november 1942 in Breukelen teruggekomen. Hij had geen kinderen en betrok met zijn vrouw het houten huisje Ameland, dat in het bosje tussen de Heycop en de Eendrachtlaan tegenover de Looyersdijk lag. Na de oorlog werd het bos gerooid en het water gedempt. Hendrik had enige tijd bij zijn vader in de kaashandel gewerkt, maar toen dat niet zo vlotte had hij de kunstacademie bezocht. Hij werd beeldhouwer, maar kreeg weinig opdrachten, omdat hij natuurgetrouw werkte. Zijn vrouw had echter een inkomen als maatschappelijk werkster bij de provincie Utrecht. Henk Schippers heeft de gedenksteen gemaakt die Jacob Molenkamp werd aangeboden bij diens 50-jarig jubileum als kaashandelaar.¹⁵ De steen is in 1955 in de voorgevel van het kaaspakhuis in de Brugstraat aangebracht. Omstreeks 1974 vertrok Henk Schippers naar Maarn, waar hij in december 1980 is overleden.

Op zoek naar het fotografisch oeuvre van Jacob Schippers Jr

Jac. Schippers Jr heeft van vóór de eeuwwisseling tot omstreeks 1920 veel gefotografeerd. Zijn zoon Henk was in het bezit van deze foto's en de bijbehorende negatieven. Johan van Muiswinkel heeft er enkele van mogen gebruiken voor zijn fotoboek over Breukelen en Nieuwer Ter Aa dat hij in 1973 heeft uitgegeven. Henk Schippers had omstreeks 1960 een aantal foto's en glasplaten uit de erfenis van zijn vader verkocht aan Foto De Graaf aan de Nieuwstraat te Breukelen. De overige foto's zijn, toen Henk en zijn vrouw waren overleden, door hun vrienden bij zijn broer Jaap in Amsterdam gebracht.¹⁶ Het waren voornamelijk familiealbums; deze zijn na het overlijden van Jaap Schippers in 1994 verloren gegaan.¹⁷

Toen de heer A.J.A.M. Lisman in 1985 de tweede druk van zijn boek "Buitenplaatsen aan Vecht en Angstel" voorbereidde, viel zijn oog op een fraaie foto van het hek van zijn buitenplaats Vreeden Hoff te Nieuwersluis. Deze foto was al op een prentbriefkaart van Uitgeverij "De Vecht" uit 1898 afgedrukt, en nu vond hij hem met elf andere in de "Gids voor de Vechtrek", die in 1909 was uitgegeven door de "Vereeniging tot bevordering van het vreemdelingenverkeer te Maarssen en Maarsseveen". De kwaliteit van deze foto's maakte Lisman nieuwsgierig naar de persoon van de fotograaf en naar diens oeuvre. In het voorwoord van het V.V.V.-boekje schreef secretaris G. de Vries, dat veel dank verschuldigd was aan "den heer L. Schippers te Breukelen, die ons zoo ruimschoots van kiekjes voorzag ter illustratie van den Gids". Lisman deed navraag in Breukelen en vernam dat daar geen L. Schippers had gewoond, maar dat Jacob Schippers Jr de maker van de foto's was geweest.

Hij zette zijn onderzoek in 1987 voort, toen hij van mevrouw Spruit-de Graaf uit Nieuwersluis de lantaarnplaatjes en foto's te leen kreeg, die haar vader in 1960 van Henk Schippers had overgenomen. Hij maakte er kopieën van, drukte die af en deed ze in een album. Op zoek naar nog meer foto's bezocht hij dat jaar de oudste zoon van de fotograaf te Amsterdam. Deze Jacob Schippers was administratief medewerker geweest van het Wilhelmina Gasthuis. Hij had nooit veel belangstelling gehad voor de foto's van zijn vader en bezat slechts enkele dozen met familiefoto's.

In 1993 gaf de heer Lisman zijn aantekeningen over en de foto's van Jac. Schippers Jr ter inzage aan de Historische Kring Breukelen, met het verzoek verdere nasporingen te doen en in het tijdschrift iets over Schippers en zijn werk te publiceren. Dat onderzoek vergde veel tijd. In het Archief van de gemeente Breukelen-Nijenrode waren de gegevens over de samenstelling en de woonadressen van de familie Schippers te vinden. Enkele plaatsgenoten konden zich nog iets over hem herinneren. De in Amsterdam wonende oudste zoon konden we helaas niet meer spreken, want hij en zijn vrouw waren inmiddels overleden. Omdat ze geen kinderen hadden, was een huisvriendin benoemd tot executeur-testamentair. Haar zoon heeft bij het ontruimen van de woning de dozen met familiefoto's weggegooid. Dientengevolge kunnen we helaas geen portretfoto van onze fotograaf zelf tonen. Wel is een album met foto's uit Breukelen en omgeving bewaard gebleven, dat aan de Historische Kring Breukelen werd geschonken, samen met het trouwboekje van Jac. Schippers Jr en een "uittreksel uit het geboorteregister der gemeente Schoterland voor Gezina Egberdina Biekart". Het fotoalbum, van het formaat 22 x 15 cm (oblong), heeft een rode band met zwarte rug waarop vier gouden strepen. Het telt 21 kartonnen bladen, waarvan er één los ligt. Op het tweede blad staat de handtekening van Ph.J. Schippers, de oudere broer van de fotograaf, die waarschijnlijk de oorspronkelijke eigenaar van het album is geweest. In het album zijn 28 bruine foto's geplakt, waarvan er ons al zes bekend waren.

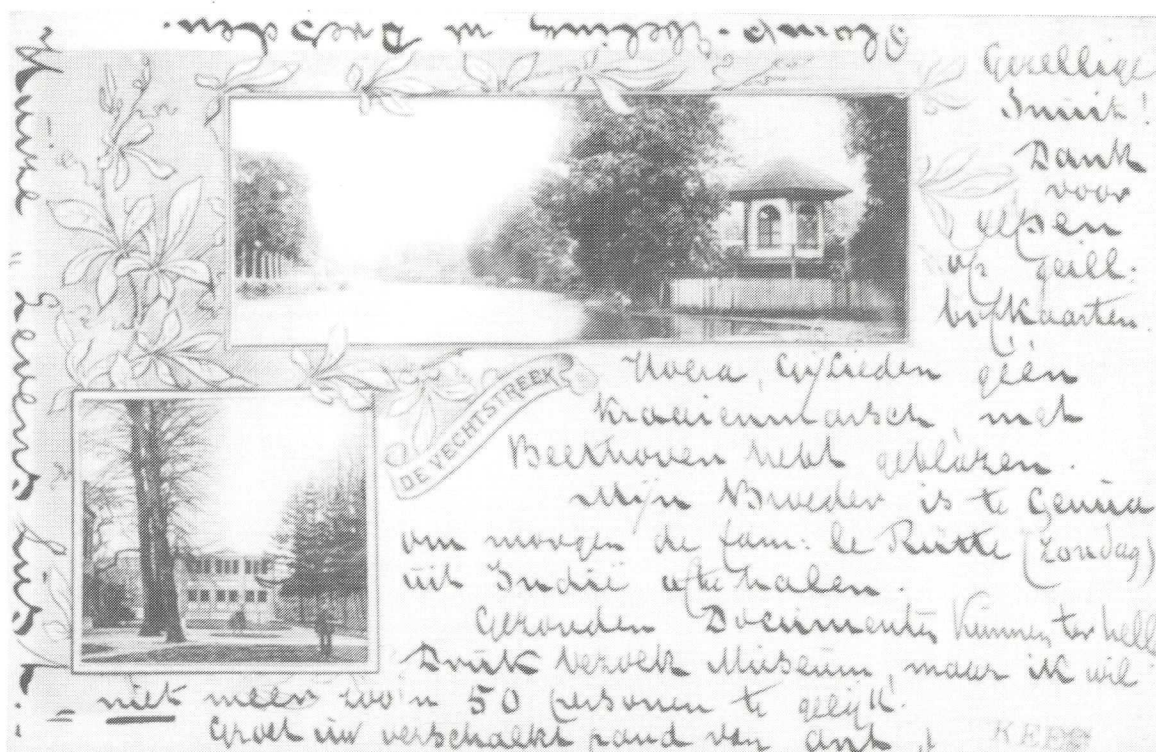
Van het oeuvre van Jac. Schippers Jr zijn nu de 124 glasnegatieven, foto's

en lantaarnplaatjes bij de familie Spruit bekend, de 12 foto's uit de Gids voor de Vechtstreek, 28 afdrukken uit het album en de 3 door Van Muiswinkel als van Schippers aangeduide foto's.¹⁸ Doordat in deze bronnen soms dezelfde afbeeldingen voorkomen en soms ook foto's en lantaarnplaatjes aan elkaar gelijk zijn, kennen we nu met zekerheid 145 verschillende foto's van Jac. Schippers. Door deze te vergelijken met uitgegeven prentkaarten, kunnen we enig idee krijgen van de ontstaanstijd en de verspreiding van dit bewaard gebleven deel van zijn oeuvre.

Foto's van Jacob Schippers Jr op een serie prentkaarten

De foto van het monumentale hek van Vreeden Hoff is voor het eerst op een prentbriefkaart verschenen in een serie van tien kaarten, die omstreeks 1897 zijn uitgegeven. In deze serie stonden op iedere kaart twee foto's, waarvan we er al tien kenden uit bovengenoemde bronnen (zie Afbeelding 4). We kunnen gevoeglijk aannemen, dat alle twintig foto's van Schippers zijn, waardoor het aantal ons bekende foto's stijgt tot 155.

De tot heden oudst bekende van deze tien kaarten draagt het poststempel 1898, de andere zijn in 1899 afgestempeld.¹⁹ De serie is vrijwel zeker op aansporing of verzoek van L.C. Dudok de Wit gedrukt, want diens portret of zijn woonhuis Slangevecht komt op vijf van de tien kaarten voor. Dit is te meer waarschijnlijk omdat Dudok de Wit een groot afnemer van prentkaarten is geweest, en er dagelijks tientallen verstuurde.²⁰ De briefkaarten in deze serie tonen elk twee door bloemenranken verbonden foto's, één aan de bovenkant en één aan de linkerkant van de kaart. Daardoor blijft er aan de voorkant ruimte voor mededelingen aan de geadresseerde. In de binnenhoek van het prentgedeelte staat op een spreukband gedrukt: "De Vechtstreek". Dit is op alle kaarten de enige plaatsaanduiding. Een uitgever is niet vermeld, maar waarschijnlijk zijn ze, evenals andere vroege foto's van Schippers, verzorgd door Uitgevers Maatschappij De Vecht te Breukelen.²¹

Afb. 4. Prentbriefkaart uit de eerste serie prentbriefkaarten die van de Vechtstreek zijn gemaakt. Deze kaart toont de Vecht ten zuiden van Breukelen en het Museum voor Land- en Volkenkunde bij Slangevecht. De foto's zijn gemaakt door Jacob Schippers (zie ook Afb. 36 en 43). Het handschrift op de kaart is van Kees Dudok de Wit. (Collectie Ties Verkuyl Sr)

De afgebeelde onderwerpen in deze serie zijn: 1: Theekoepel en kerk te Maarssen + huize Slangevecht; 2: De Vechtbrug bij Maarssen + kasteel Nijenrode; 3: Het Posthuis te Breukelen + Dudok de Wit met hoed in de hand; 4: Gezicht van de Vechtbrug te Breukelen met beurtschip + de brug te Vreeland; 5: Het huis Weerestein met twee dames bij de rolpaal voor "De Vliegende Kraai" + Kees de Tippelaar; 6: De brug te Loenen + Kees in zijn museum; 7: De Vecht bij Loenen + Nijenrode; 8: Eilandje in de Vecht bij Vreeland + kasteel Oudaen; 9: Het hek van Vreeden Hoff + achterzijde van Gunterstein; 10: De theekoepel bij Nijenrode + het museum van Kees (Afbeelding 4).

Dezelfde foto's ook afzonderlijk als prentbriefkaart of lantaarnplaatje

Enkele van de foto's op deze kaarten zijn later ook afzonderlijk als prentkaart verschenen, soms zelfs bij verschillende uitgevers. Waarschijnlijk heeft Jacob Schippers zijn foto's dus meermalen verkocht. Van de foto van Weerestein met de dames bij de rolpaal is een in 1901 gestempelde kaart van Uitg. Mij. "De Vecht" bekend, die ook door Van Muiswinkel in zijn prentkaartenboek is afgedrukt.²² Mevrouw Spruit heeft er een lantaarnplaatje van.

De foto van Kees op de Straatweg met hoed, stok en hond is bij Uitgeverij De Vecht ook in een andere combinatie²³ verschenen en A.B.N. Latour te Utrecht gaf dezelfde foto afzonderlijk uit. Dat gebeurde nog vóór 1906, want de toen verplicht geworden verticale middenstreep op de adreszijde ontbreekt op deze kaart. De kleermaker-kapper J.N. de Jong te Breukelen gaf deze foto in 1906 uit om die in de sigarenwinkel van zijn vrouw op de hoek van de Kerkstraat en de Straatweg (het pand waarin thans een reisbureau zit) te verkopen. Het onderschrift "Kees met Debby op stap" was echter verkeerd, want de naam van de hond was Derby. Uitgever B.J. Knopper, fotograaf te Amsterdam, gaf deze prentkaart ook uit, met het correcte onderschrift "Kees met Derby". Tenslotte heeft de Wandelsportvereniging Dudok de Wit de kaart in 1968 nog eens uitgegeven bij de herdenking van de 125ste geboortedag van Kees.

Andere foto's, prentkaarten en lantaarnplaatjes van Schippers

In het album van Philip Schippers staat een foto van een boer die op de weg loopt met twee houten emmers aan een juk (zie Afbeelding 31). We kennen die al van een in 1902 gestempelde prentbriefkaart met het onderschrift "Portengen bij Breukelen" en de aanduiding "Uitg. Boekdr. 'de Vecht' Breukelen, dir.: P. Mobach."

Twee opmerkelijke foto's heeft Schippers genomen vanaf de toren van de Pieterskerk te Breukelen (zie Afbeeldingen 47 en 48). De ene, in westelijke richting, toont de Stationsweg zonder huizen met twee groepen marcherende militairen; we zien het Merwedekanaal met twee sluizen en dienstwoningen, het station, een stoomtrein en de Kortrijker molen. De andere, in noordelijke richting genomen foto toont de Straatweg met bermsloot, de brede "put" en het nog onbebouwde weiland tegenover de R.K. kerk.

In de verzameling zijn allerlei fraaie foto's van poldersloten met knotwilgen, voetpaden en landhekken (zie Afbeeldingen 22, 24 en 27), van waterplassen met rietkragen en vissers, van boerderijtjes met bruggen, roeiboten, boenstoepen, eenden en kalveren. De gefotografeerde plekken zijn nu meestal niet meer te lokaliseren. Dat geldt ook voor de acht foto's van pontoniers die oefenen in het leggen van een schipbrug. Wel herkenbaar zijn de afbeeldingen van kastelen als het Muiderslot, Nederhorst den Berg, Loenersloot, Nijenrode, Oudaen, Zuilen en De Haer. Ook herkennen we het strand in Muiderberg, molens in Weesp, Loenen en Breukelen (zie Afbeelding 54), de bruggen in Vreeland, Loenen, Nieuwersluis, Breukelen, Maarssen en Zuilen. Dat geldt ook voor de foto's van Slangevecht, Groenevecht, de laan van Gunterstein, de brug in het Zandpad bij Oudaen en de nog ongeschonden poort van dat kasteel (zie Afbeelding 34). Er is een mooie foto van de brug in de Looyersdijk over de Heycop met daarachter de voormalige boerderij en

Afb. 5. Zo fotografeerde Jacob Schippers Nieuwer Ter Aa, vanaf de Kerklaan.

looierij Ameland (zie Afbeelding 10).

In 1898 ontving Kees acht Indische vorsten die voor de inhuldiging van koningin Wilhelmina naar Nederland waren gekomen (zie Afbeelding 42). Zij werden vergezeld door evenzoveel blanke heren onder leiding van Bram Dudok de Wit, de broer van Kees. Ook burgemeester Braams had zich bij het gezelschap gevoegd. Jac. Schippers was naar Slangevecht gekomen om in de tuin een statiefoto te maken. Deze werd door A.B.N. Latour te Utrecht als prentbriefkaart uitgegeven.

Een foto met de aanduiding "Bij Overholland" komt ook voor op een in 1902 gestempelde prentkaart met het opschrift "Gezicht op landgoed Over Holland", die werd uitgegeven door Vivat te Amsterdam.

Een voorjaars- of herfstfoto van de kerk van Nieuwer Ter Aa gezien vanaf de Kerklaan (Afbeelding 5) is vrijwel gelijk aan de zomerfoto op de prentbriefkaart die Van Muiswinkel op blz. 115 van zijn boekje uit 1973 heeft opgenomen.

Mevrouw Spruit-de Graaf bezit bijna 20 lantaarnplaatjes naar foto's van Schippers, onder andere driemaal Breukelen vanaf diverse punten op het Zandpad, een herder met zijn kudde bij Het Kraaiennest, de Brugstraat, het oude gemeentehuis, een publieke verkoping op de Nieuwstraat, de Kerkstraat, de Herenstraat, de Straatweg bij het tolhuis, een zeilschip voor Rupelmonde, de Straatweg in Nieuwersluis en in Loenen.

Een natuurfoto van de sloot om Boom en Bosch langs het laantje naar Klein Boom en Bosch met de aanduiding "Breukelen 93" vonden we terug op een lantaarnplaatje bij de heer A. Prins, dat onder nummer 219 uitgegeven was door de "Ned. Stereoscoop Mij. Amsterdam" met de plaatsaanduiding "Breukelen". Het beeld op het lantaarnplaatje is wat breder en laat links tussen de bomen het toegangshek van de buitenplaats zien.

Onze voorlopige conclusie kan zijn, dat Jacob Schippers een niet onverdienstelijk amateurfotograaf is geweest, die een deel van zijn oeuvre heeft kunnen publiceren in een brochure of als prentbriefkaarten en lantaarnplaatjes. Van dat oeuvre is ons waarschijnlijk een groot deel ontglipt. We hebben nog een kleine hoop, dat dit artikel voor iemand aanleiding is ons met tot nu toe onbekende foto's van Schippers te verblijden.

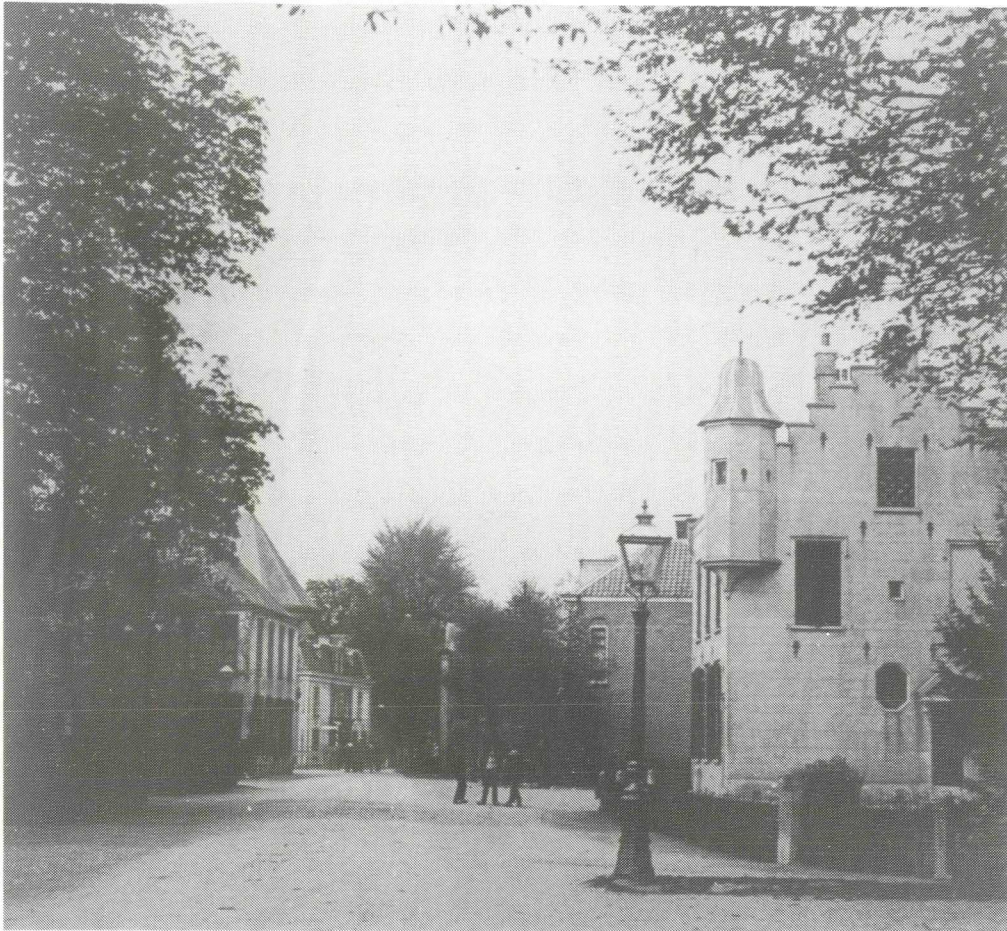
Noten

- 1 A.J.A.M. Lisman, 1993. Boekbespreking (Manten en Verkuil, Een veelzijdig en buitenissig heer). Tijdschrift Historische Kring Breukelen, jaargang 8, nr. 3, blz. 166 - 167.
- 2 Het pand was tot ca. 1980 nog te herkennen aan een klein zadeldak. In 1849 was het adres: Herenstraat wijk A nr. 190. Na 1860 hebben Jan Kappers en zijn zoon Chris er hun kruidenierswinkel gehad. Het pand is omstreeks 1940 bij de winkel van Balk getrokken.
- 3 A.A. Manten en T. Verkuil Sr, 1993. Een veelzijdig en buitenissig heer. L.C. Dudok de Wit / Kees de Tippelaar / 1843 - 1913. Stichting Historische Reeks Breukelen / Verloren, Hilversum, blz. 51, waar behalve Jacob Schippers ook kantonrechter H.C. Vos, de fouragehandelaren J. en A. Kasteleyn en de zuivelfabrikant C. Hoekstra genoemd worden.
- 4 Johannis Philippus Schippers, geb. 28.2.1868, werd belastinginspecteur en woonde bijna een jaar (van 31.7.1919 tot 12.5.1920) met zijn vrouw en een huishoudster in de woning van zijn broer Philippus Johannis Schippers, Straatweg B 203, dat in 1925 met het onder dezelfde kap gelegen huis nr B 202 zou worden verbouwd tot de villa "Meeuwenhoek", Straatweg 172 te Breukelen.
- 5 Interview met mevrouw L.W. van Beest-Blok, die omtrent de eeuwwisseling in Breukelen-Nijenrode werd geboren en jarenlang in het Posthuis van 1884 aan de Straatweg woonde, waar haar man een taxibedrijf had.
- 6 Rechts onder in de voorgevel van het voormalige kaaspakhuis, Brugstraat 15, bevindt zich de steen met de inscriptie: E.B.S. 18 4/3 98. Volgens de heer J. Molenkamp zijn deze letters de initialen van Schippers' vrouw of dochter. Dat klopt echter niet, want zijn vrouw was al overleden en zijn jongste dochter heette Bernardina Elbertha. Misschien werd de 19-jarige dochter bij haar tweede naam genoemd en zijn de letters daarom verwisseld.
- 7 Manten en Verkuil, 1993, blz. 255 - 259. De onderdelen waren: langzaam rijden (gecostumeerd), ringsteken, rijden met hindernissen, met pollepel en ei, met brandende lange pijpen, met rijdend opgestoken parapluie, met jas, vest en klompen.
- 8 Bertha Adriana Smits woonde van 10.11.1920 tot haar vertrek op 9.3.1929 naar Amsterdam als huishoudster bij Philip Schippers op Straatweg B 203.
- 9 Interview met de heer J.N. de Jong, 't Heycop 10, Breukelen.
- 10 Jacob Schippers Jr, geb. Breukelen-Nijenrode 30.5.1871, overl. Amsterdam 1939, trouwde Haskerland 19.3.1912 met Gezina Egberdina Biekart, geb. Heerenveen, gemeente Schoterland 13.3.1885. Het echtpaar kreeg drie zonen: Jacob, geb. Breukelen-Nijenrode 20.12.1912, overl. Amsterdam 1.2.1994; Hendrik Jan Barend, geb. Breukelen-Nijenrode 22.6.1914, overl. Maarn december 1980; Dirk Michiel, geb. Breukelen-Nijenrode 27.12.1916.
- 11 Zie J. van Muiswinkel, 1973. Breukelen en Nieuwer Ter Aa, oude prenten en prentkaarten vertellen verder. Repro-Holland, Alphen aan den Rijn, blz. 56: foto van mevrouw Schippers naast de autobus voor Het State Wapen. Misschien staat zij ook op blz. 55 bij het korenpaadje op het erf van boerderij De Poel, dat door een sloot van haar achtertuin gescheiden was.
- 12 Interview met de heer N.J. Koetsveld, geb. Breukelen-Nijenrode 1914, die met de kinderen Schippers de openbare lagere school bezocht en vaak bij hen thuis kwam.
- 13 W. den Hartog, 1992. Breukelse Bad- en Zweminrichting een eeuw geleden opgericht. Tijdschrift Historische Kring Breukelen, jaargang 7, nr. 4, blz. 201 - 206.
- 14 W. den Hartog, 1993. Breukelse Bad- en Zweminrichting verplaatst van het Merwedekanaal naar de Meent. Tijdschrift Historische Kring Breukelen, jaargang 8, nr. 3, blz. 143 - 146.
- 15 W. den Hartog, 1994. De Sociëteit "de Breukelensche Bad- en Zweminrichting" tussen 1900 en 1930. Tijdschrift Historische Kring Breukelen, jaargang 9, nr. 3, blz. 143 - 150.
- 16 Op 17 september 1924 is voor haar een uittreksel uit het geboorteregister van de gemeente Schoterland afgegeven ten dienste van het Onderwijs. Waarschijnlijk is mevrouw

- Schippers toen, gedwongen door de familie-omstandigheden, weer voor de klas gegaan.
- 15 Gesprek met Jac. Molenkamp Jr op 3.11.1993 en 10.10.1994.
 - 16 Telefoongesprek met mevrouw Blom te Maarn op 9.1.1995.
 - 17 Gesprekken tussen oktober 1994 en januari 1995 met mevrouw M.E.E.M. Roncken-Rüken te Utrecht, executeur-testamentair van de nalatenschap van Jaap Schippers.
 - 18 Van Muiswinkel, 1973, blz. 55 (Gezicht op de achterzijde van de boerderij "De Poel"), blz. 56 (mevrouw Schippers bij de autobus voor Het State Wapen) en blz. 87 (ouderlijk huis in de Herenstraat omstreeks 1890). Ook de foto's op blz. 33 (intocht van burgemeester Thomassen in 1910) en blz. 115 (Gezicht vanaf de Kerklaan op het dorp Nieuwer Ter Aa) zijn van Jac. Schippers, evenals hoogstwaarschijnlijk de foto's op blz. 25, 32, 48, 92, 93 en 126.
 - 19 Gegevens ontleend aan de prentenverzameling van de heer Ties Verkuil Sr te Breukelen.
 - 20 Mante en Verkuil, 1993. Op blz. 9 van dit boek staat: "Zijn correspondentie was beroemd en de in zijn opdracht gedrukte en door hem, in zijn merkwaardige eigen stijl beschreven prentbriefkaarten zijn tot op de dag van vandaag in het hele land een geliefd verzamelobject". Blz. 37 vermeldt, dat een Duitse firma in 1883 de eerste prentbriefkaarten in Nederland op de markt bracht en dat de eerste Nederlandse kaarten op 1 april 1890 bij de firma N.J. Boon te Amsterdam werden uitgegeven. Op blz. 162 - 163 staat: "Rond 1900 vielen het hoogtepunt in het sturen van post naar Kees de Tippelaar en de bloeitijd van die prentbriefkaart samen. (. . .) In Nederland werd in het jaar 1901 de Nederlandsche Vereeniging van Ansichtkaarten Verzamelaars "Wilhelmina" opgericht. (. . .) Kees Dudok de Wit werd als bekend ontvanger en bewaarder van prentbriefkaarten al spoedig lid."
 - 21 In 1897 was A.G.D. Gerritsen, Herenstraat 303, directeur van de Uitgevers Maatschappij De Vecht. Hij werd op 21 september 1899 in deze functie opgevolgd door P. Mobach. Ook de heer Mobach heeft verschillende foto's van Jac. Schippers als prentbriefkaart uitgegeven.
 - 22 Zie J. van Muiswinkel, 1970. Oude prentkaarten vertellen over Breukelen. Repro-Holland, Alphen aan den Rijn, blz. 109: "De vliegende Kraai bij de Weerdsuis". In deze uitgave staan nog drie prentkaarten met foto's van Schippers, namelijk op blz. 55 de in 1903 gestempelde kaart "Gezicht op het dorp, komende van Nieuwersuis", op blz. 76: "Links nog een kaart van de Achterstraat", en op blz. 151: "Links gemeenteveldwachter Nulle". In deze uitgave zouden ook van Jac. Schippers Jr kunnen zijn de foto's op blz. 19, 30, 37, 47, 53, 75, 83, 105, 107, 111, 113, 117, 121 - 123, 127, 129, 141, 143, 147 en 155.
 - 23 Een prentbriefkaart van "Uitg. Boekdr. 'De Vecht' Breukelen. dir. P. Mobach." met een poststempel uit 1901, heeft op de linkerhelft de foto van Kees, op de rechterhelft staat onder het opschrift "Gouda" een afbeelding van winkelstraat de Kleiweg aldaar en midden onder beide afbeeldingen staat de aanduiding "Breukelen". Misschien heeft een van de lezers een verklaring voor deze wat vreemde combinatie?

N.B. De bijschriften bij de Afbeeldingen 6 - 55 staan bij elkaar op de laatste twee bladzijden van dit tijdschriftnummer.

Het jaar waarin Schippers een foto maakte, is zelden bekend, maar het hoogtepunt in zijn fotografische produktiviteit lag omstreeks 1900.

6

7

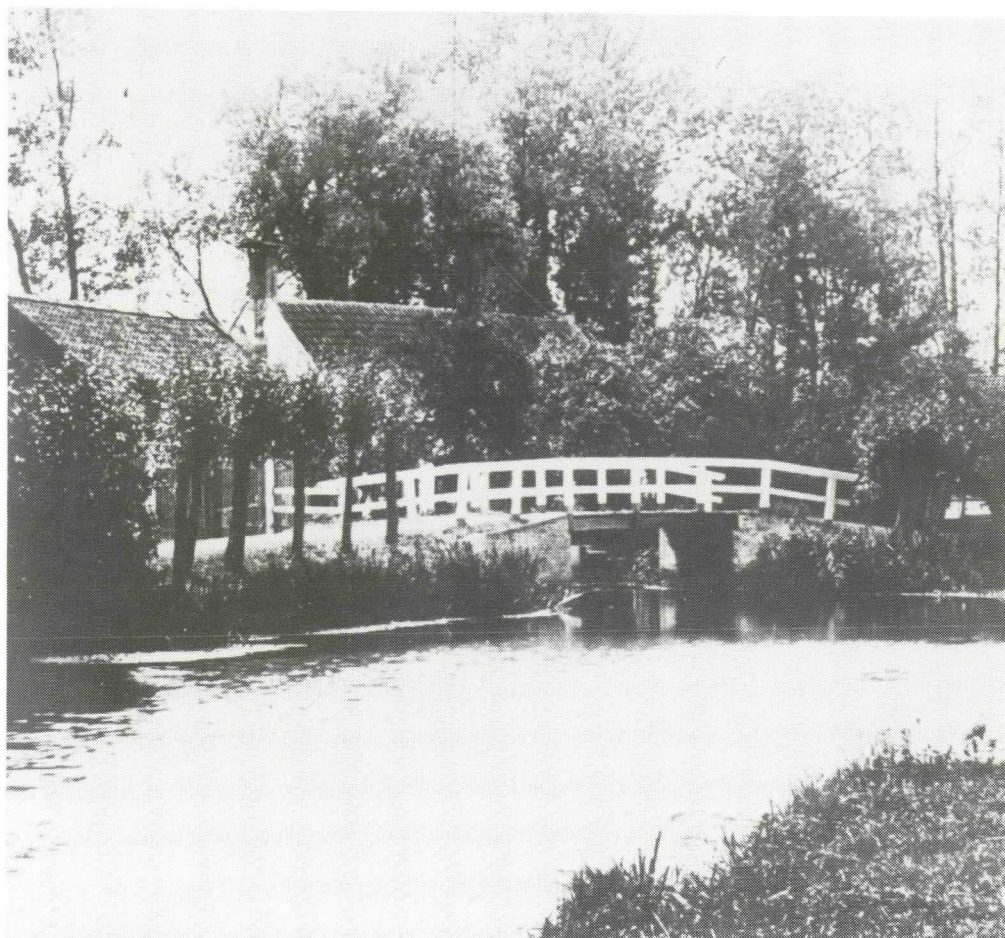
70

8

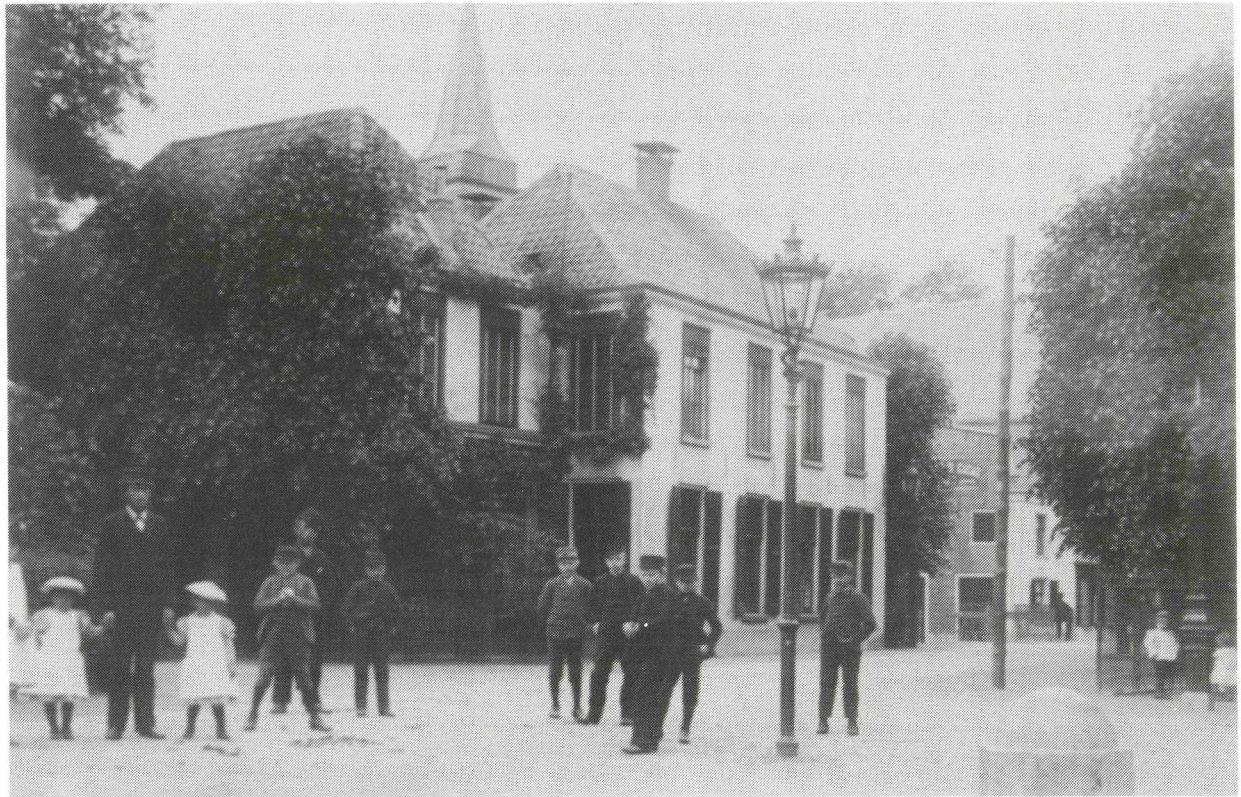
9

10

11

12

13

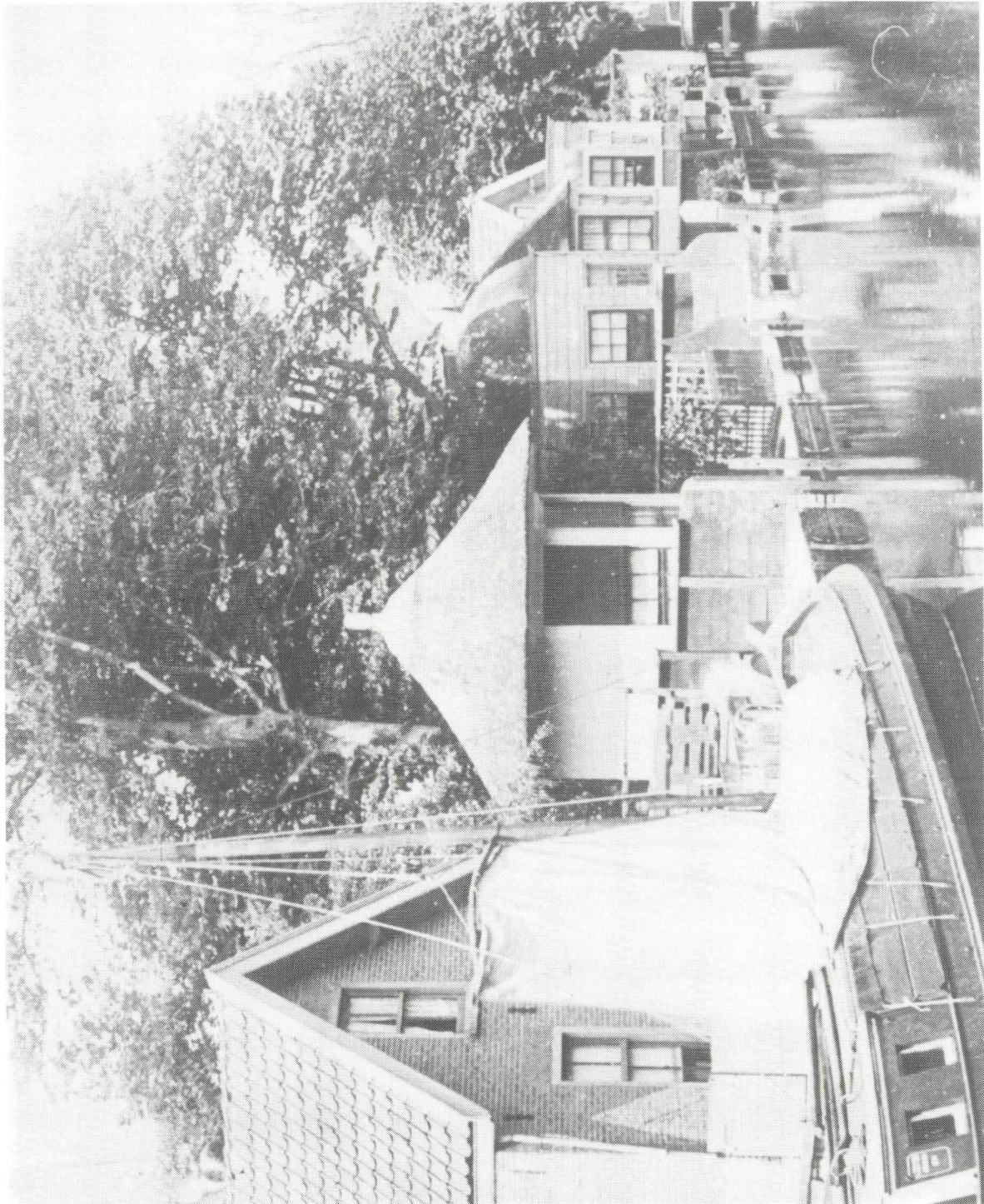

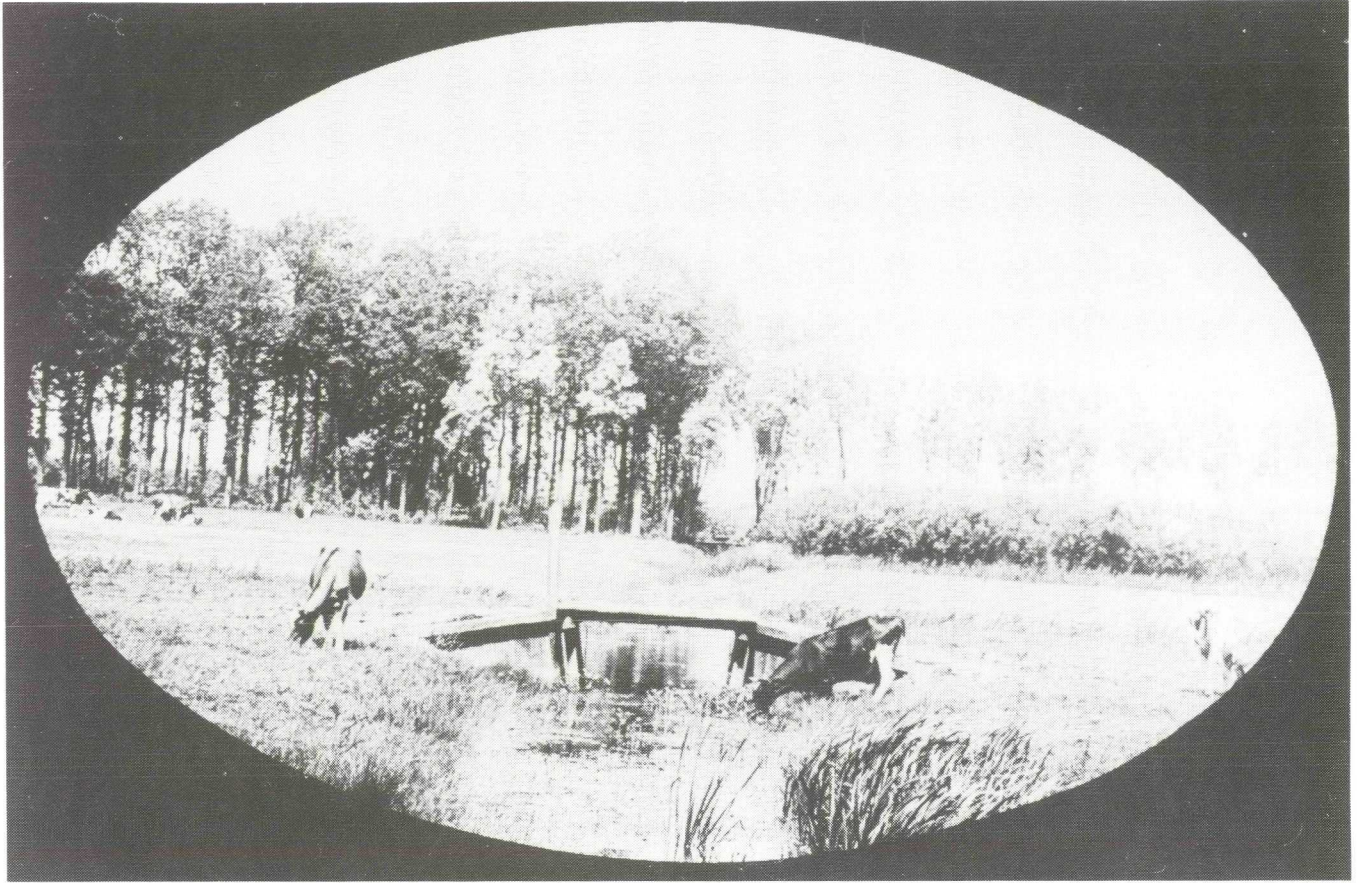

14

15

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

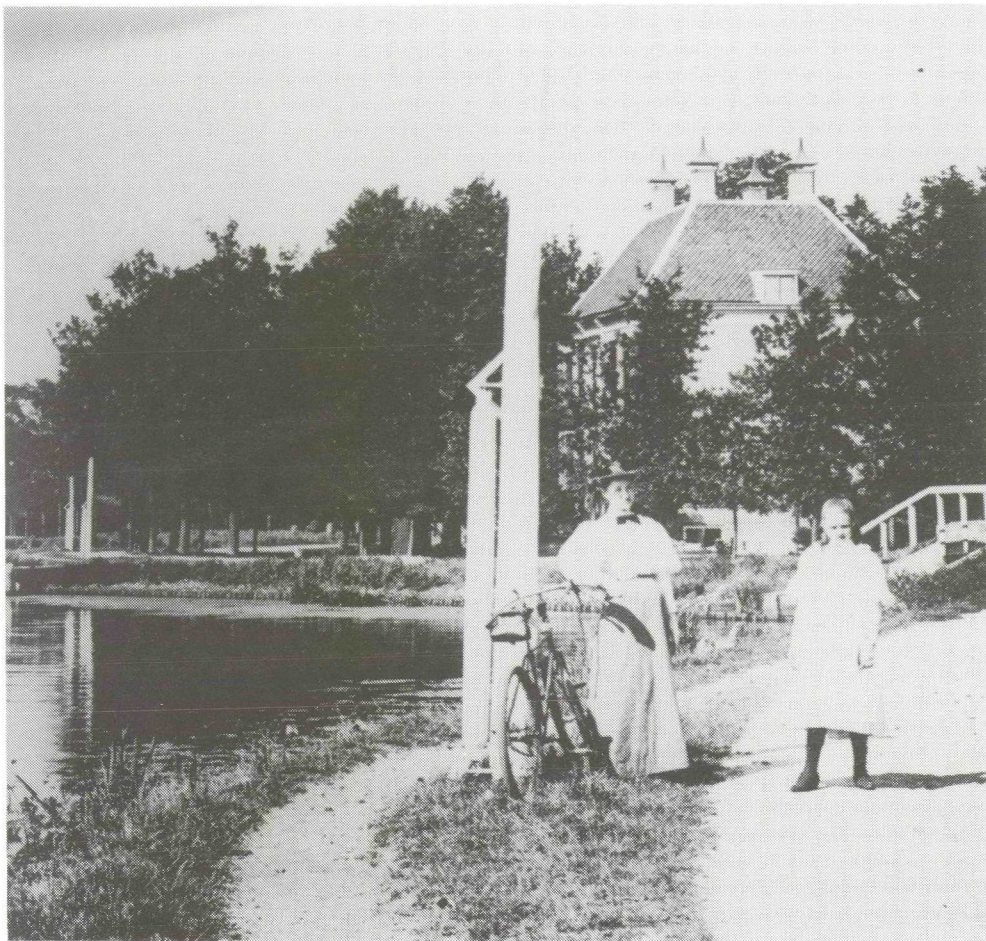

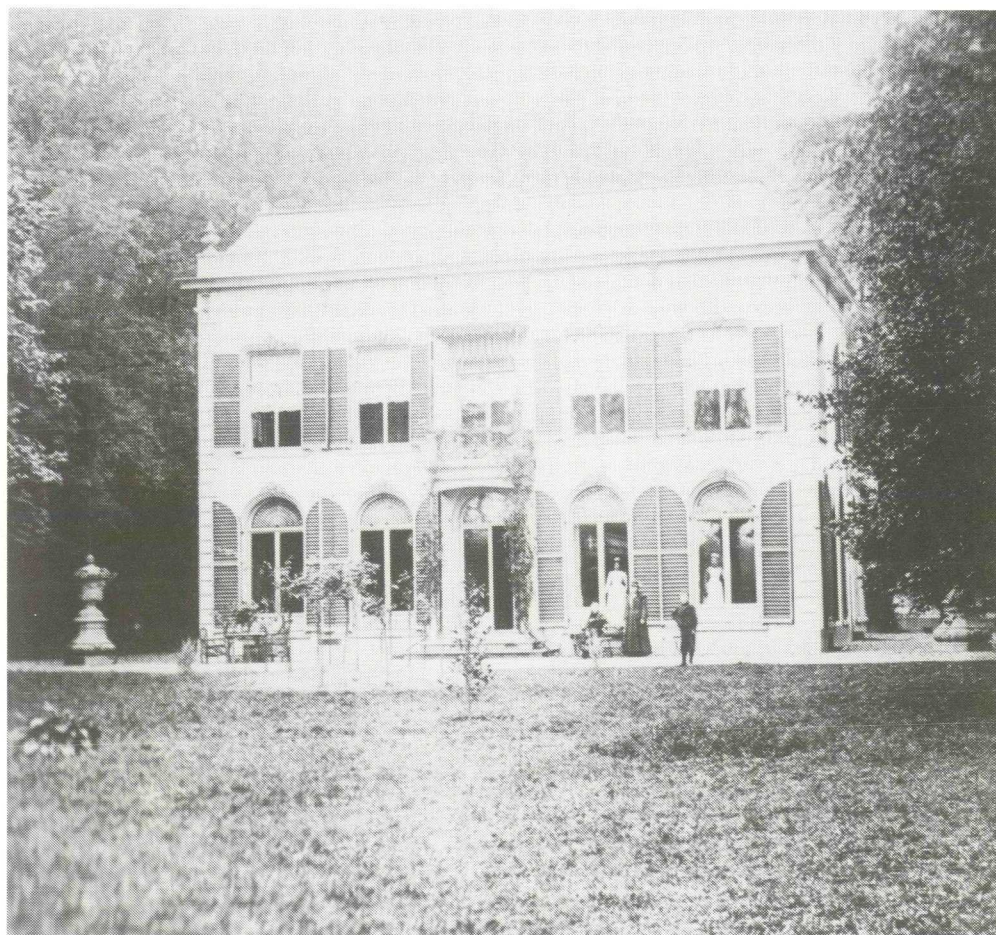
30

31

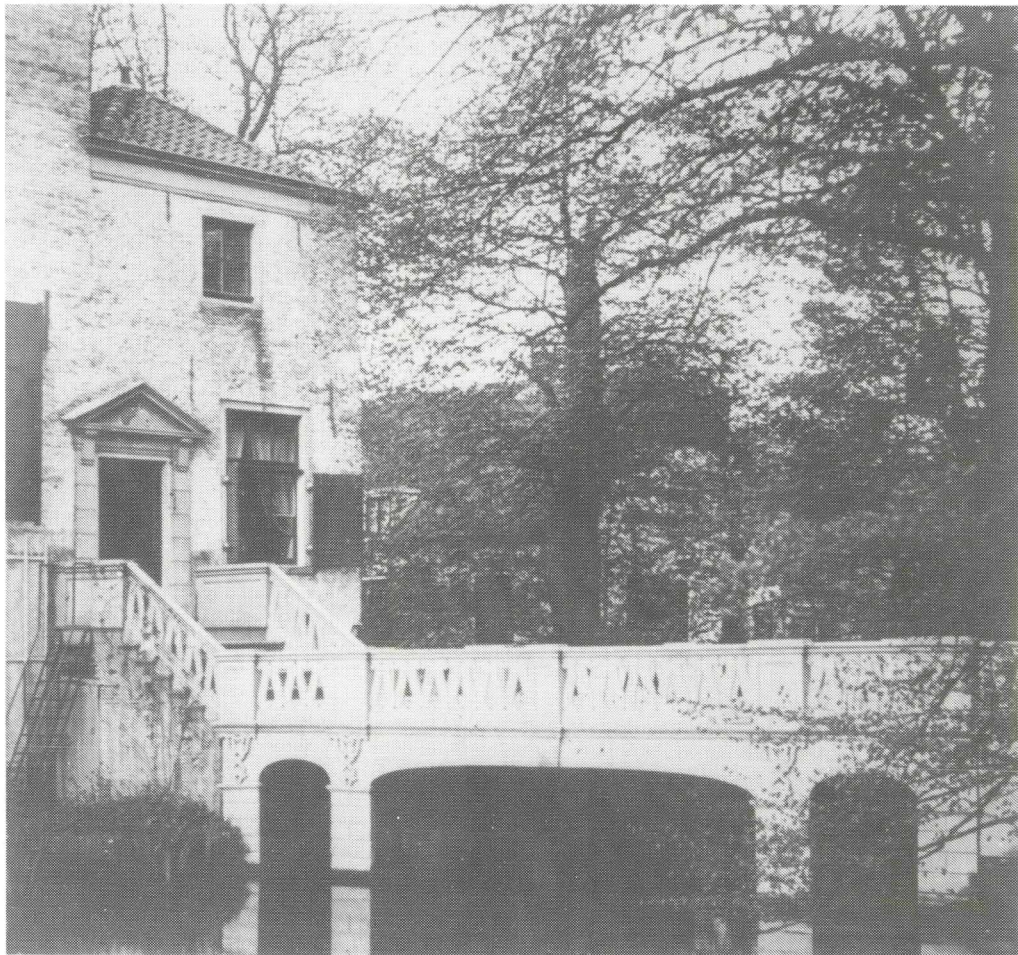
32

33

34

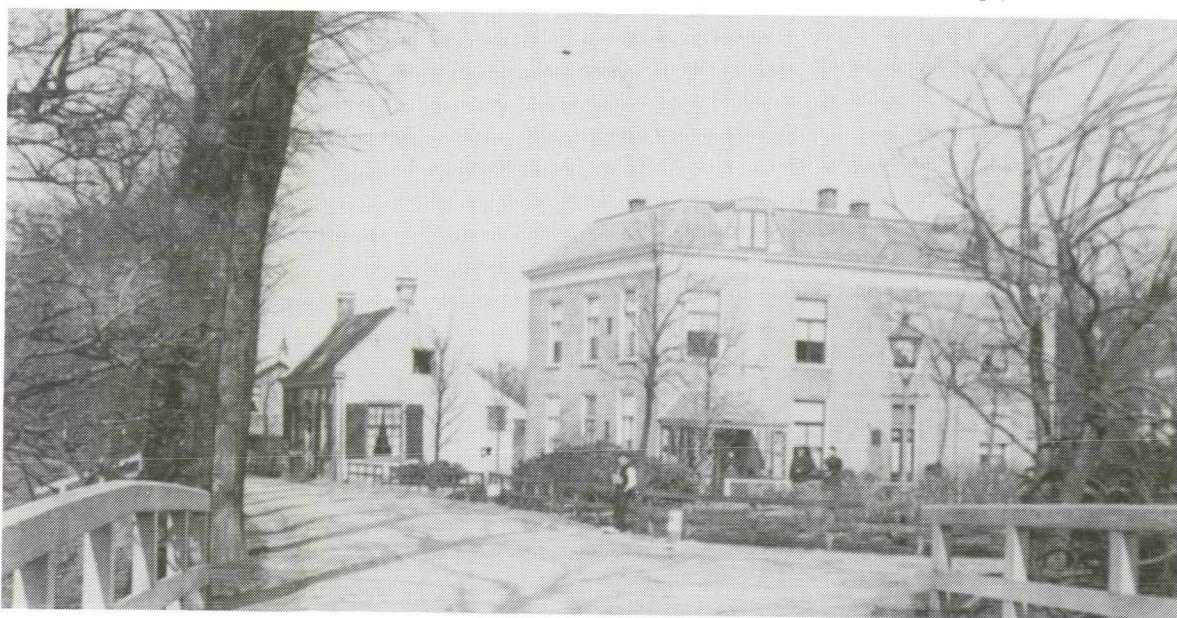

35

36

37

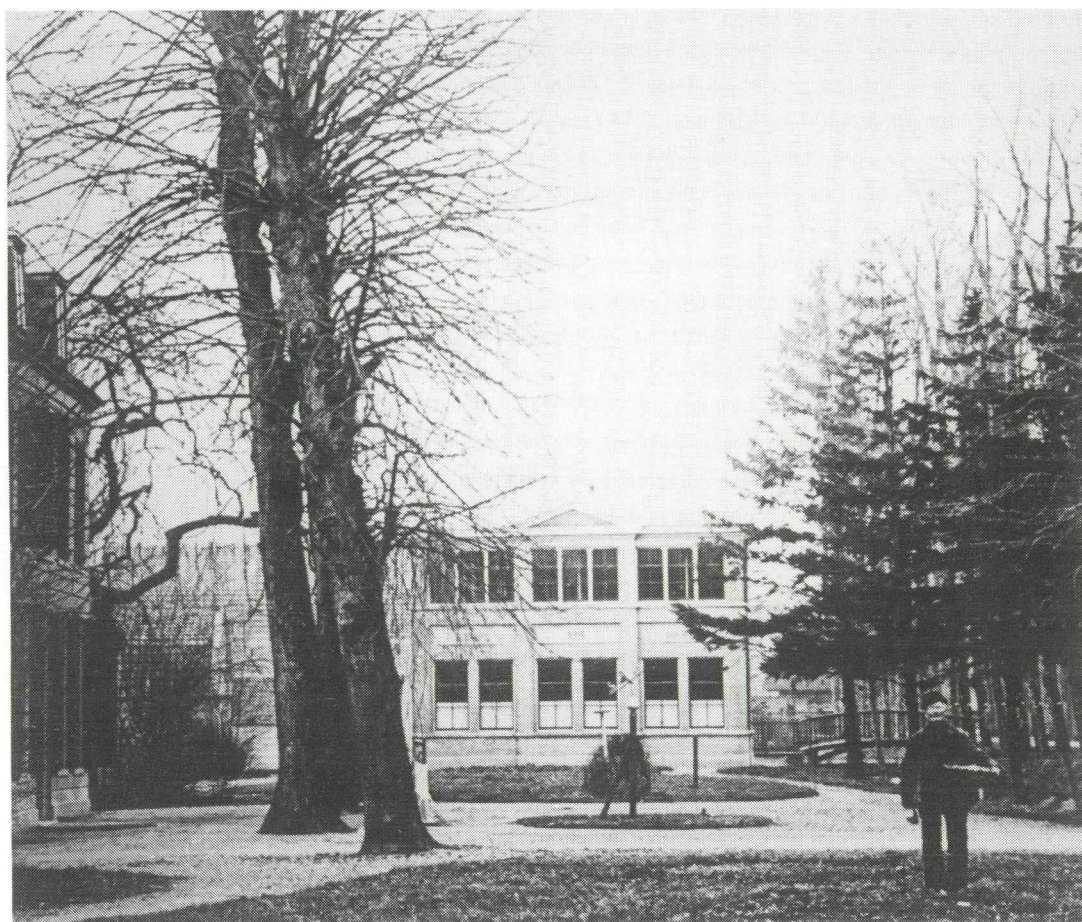
40

41

42

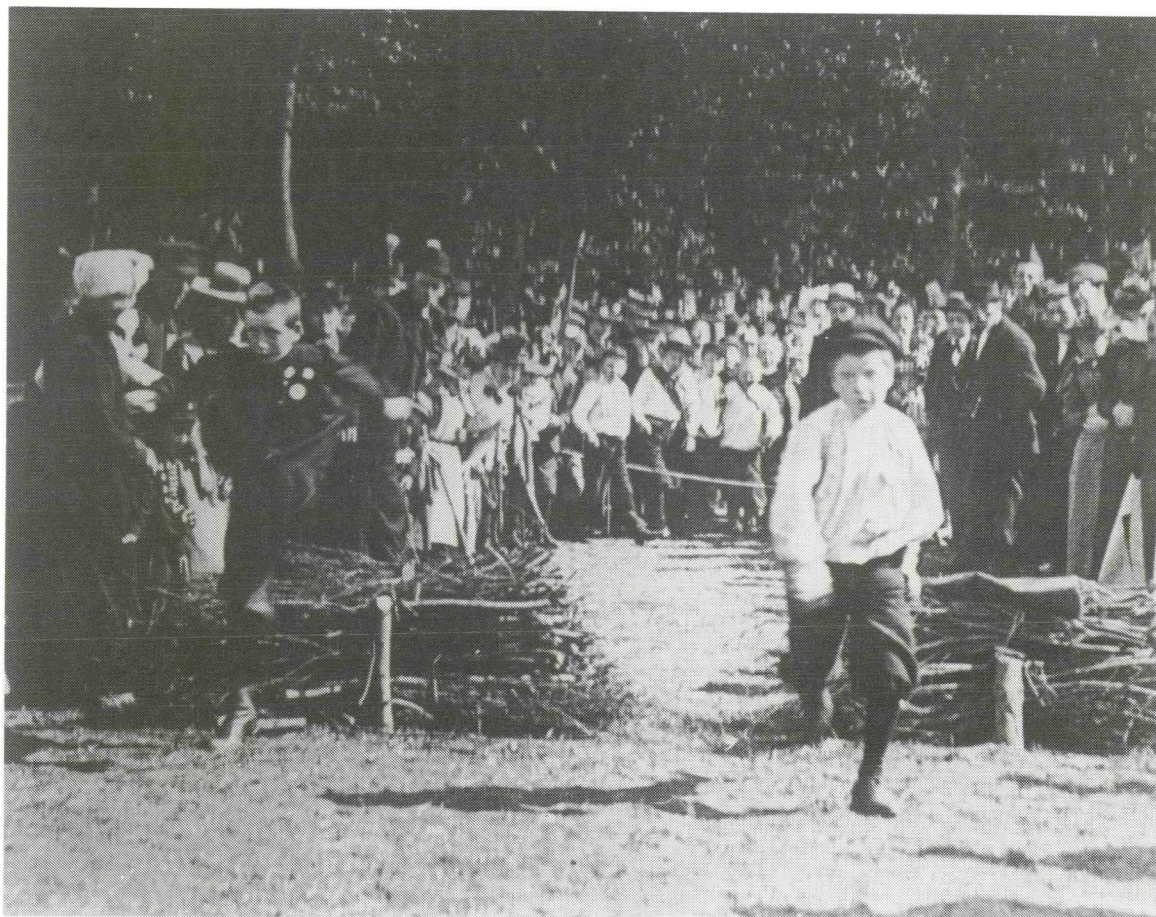

43

44

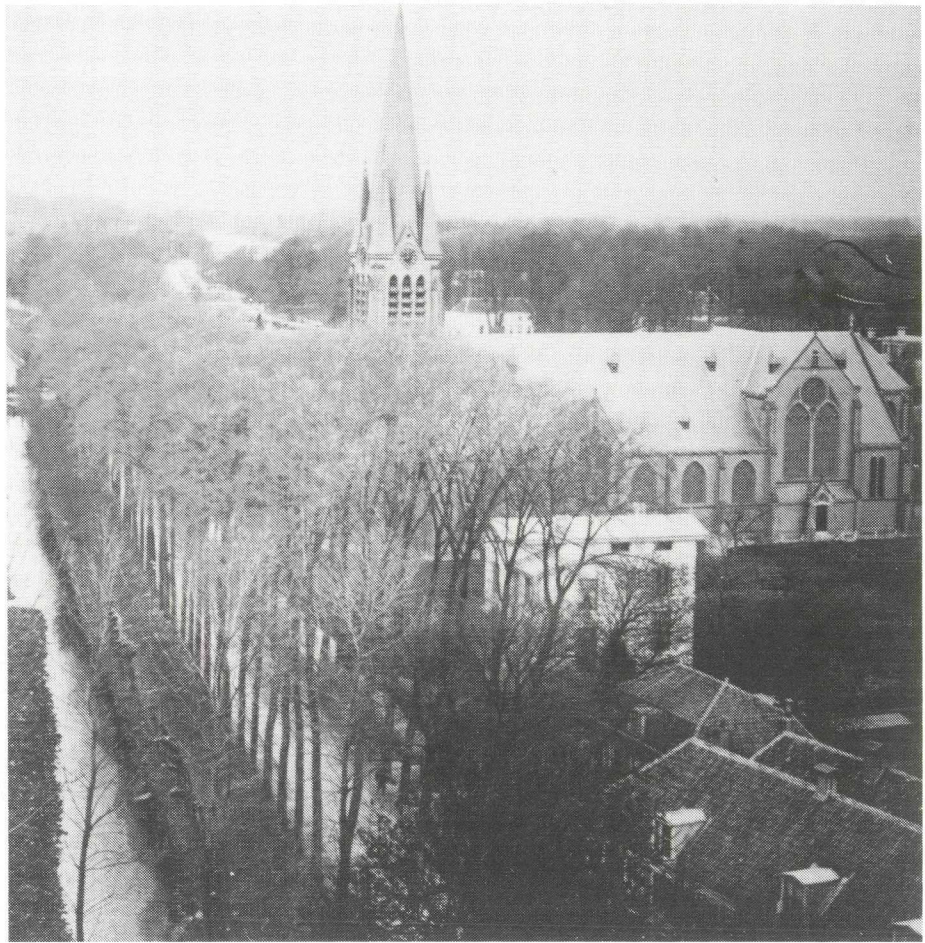
45

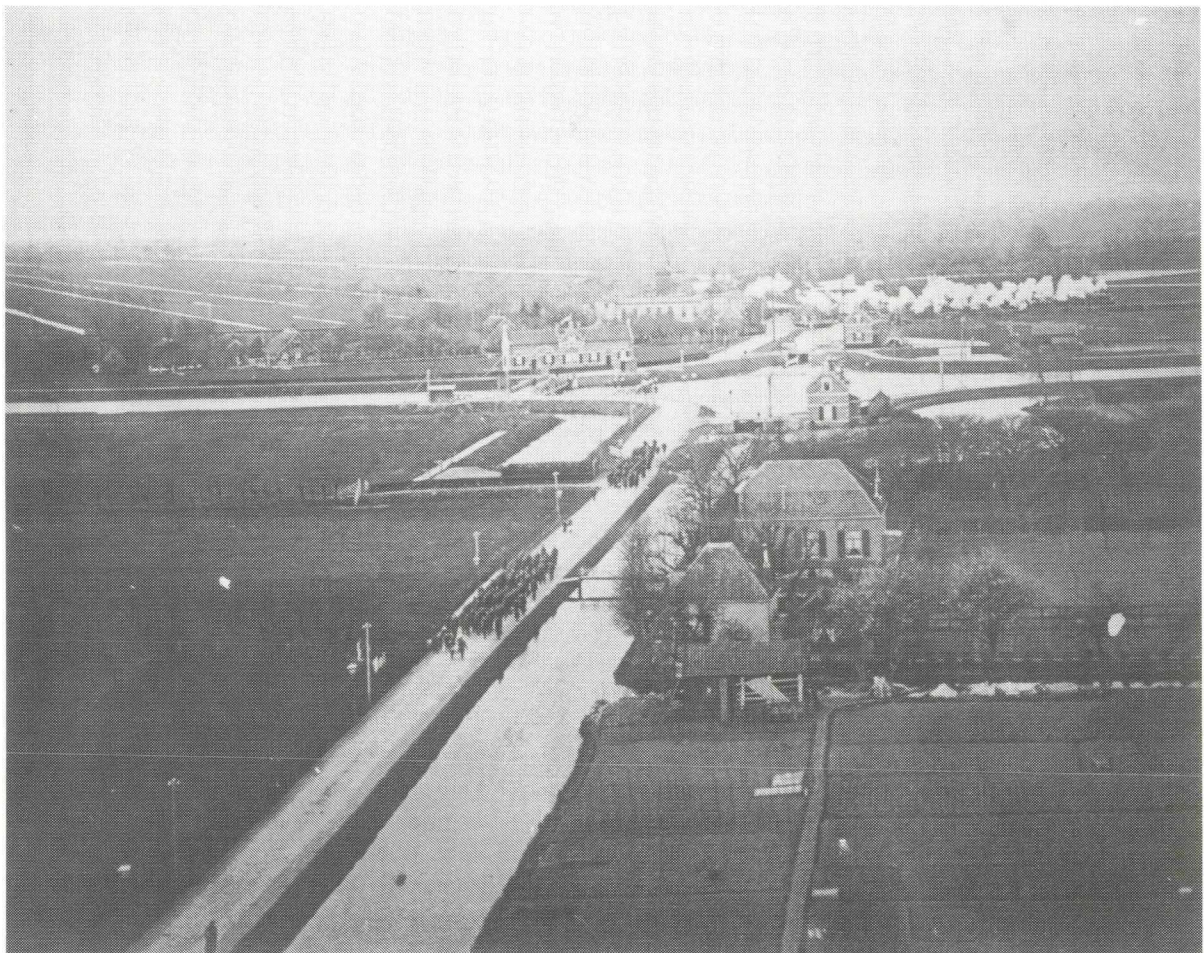
46

47

48

49

92

50

51

52

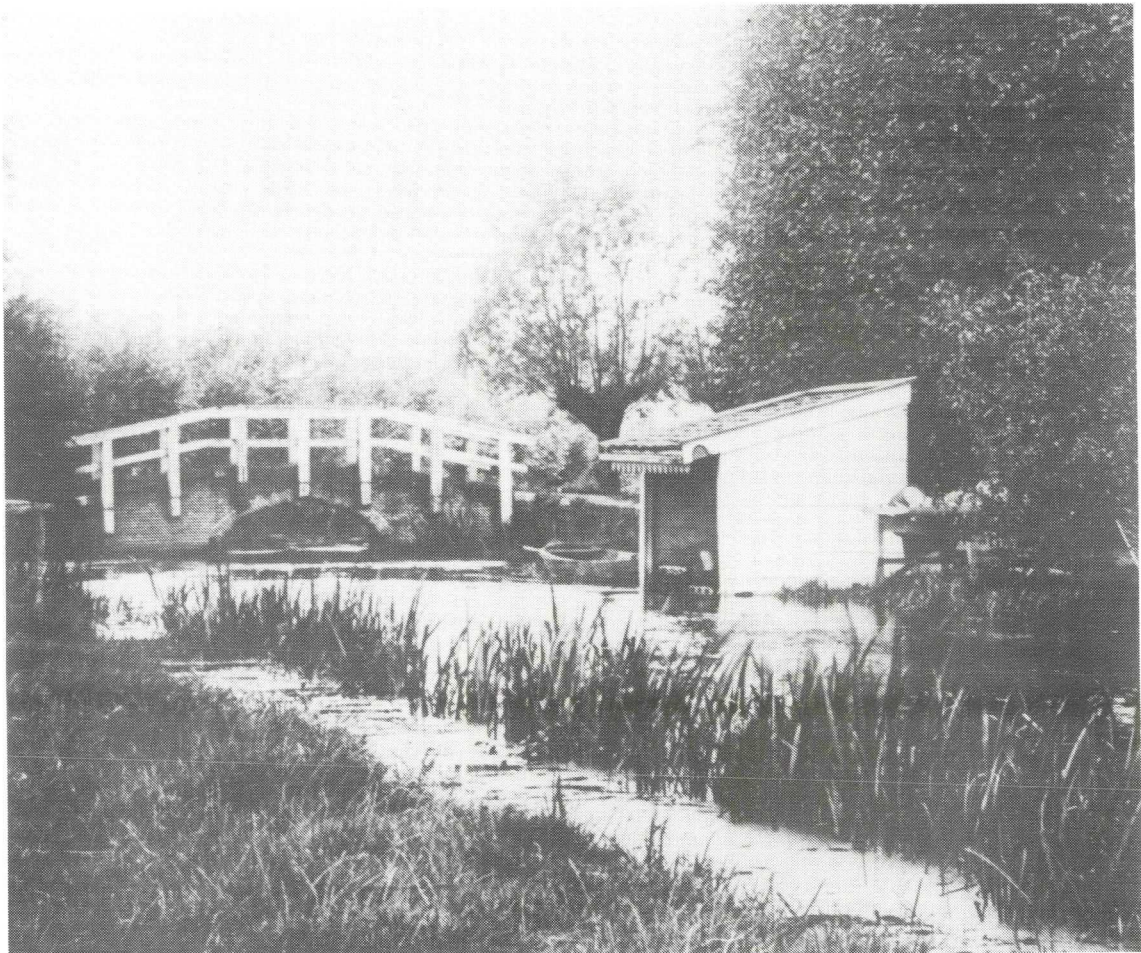

53

94

54

55

Bijschriften bij de foto's op blz. 69 - 94

- Afb. 6. Rijksstraatweg in het dorp Breukelen; rechts het Posthuis van 1884 en daarachter de R.K.-pastorie; links Het State Wapen, bakkerij Den Hartog en het dak van de N.H.-kerk.
- Afb. 7. Gezicht op Breukelen vanuit het noorden, met de Rijksstraatweg, de huizen Spoorzicht en Dorpszicht en het in 1904 verdwenen tolhuis.
- Afb. 8. Achterstraat te Breukelen (thans zuidzijde Kerkbrink). Het pand met het uithangbord links (ongeveer halverwege de hier afgebeelde rij huizen) is de kruidenierswinkel van de familie Schippers en het geboortehuis van de fotograaf.
- Afb. 9. Gemeentehuis van Breukelen-Nijenrode aan de Nieuwstraat (rechts), daarachter het oost eind van de Achterstraat. Op de achtergrond de Dannestraat met Dannebrug en het Huys te Keyserrijck.
- Afb. 10. De brug over de Heycop in de Looyersdijk, Breukelen. Daarachter de later afgebroken boerderij-leerlooierij "Ameland".
- Afb. 11. Stationsweg, Breukelen, met op de achtergrond de toren van de Pieterskerk.
- Afb. 12. Het State Wapen.
- Afb. 13. Zandpad, Breukelse Vechtbruggen en de theekoepels van Vechten Dam en Welgelegen.
- Afb. 14. Inkijkje in de Herenstraat. Links het Regthuys en het begin van de Nieuwstraat. Rechts van de jongen op de voorgrond de stoep en het winkelhuis waar de familie Schippers een kruidenierswinkel begon.
- Afb. 15. Rijksstraatweg met links het huis Guarda, het huis van notaris J.J. Schalijs en Het State Wapen.
- Afb. 16. Gezicht vanaf de Vechtbrug te Breukelen naar het noorden; de eerste theekoepel is van Vreedenecht, de latere ouderlijke woning van de fotograaf.
- Afb. 17. Weiland en scheisloot (achter Gunterstein?).
- Afb. 18. Herder Johannes Buitenhuis van de boerderij Vechtstroom met zijn schapen en herdershond op het Zandpad tussen Breukelen en Nieuwersluis.
- Afb. 19. Beroepsvissers hangen hun dobbers te drogen.
- Afb. 20. Polderdijk, vermoedelijk in Kortrijk.
- Afb. 21. Brug en aanlegsteiger bij Oudaen; op de linkeroever de koepel bij Nijenrode.
- Afb. 22. Scheendijk (?).
- Afb. 23. Roeiboten, zoals die in deze streek door boeren en vissers gebruikt werden. Daarachter een waterstoep met kaastobbe en een droogrek voor omgespoelde melkbussen.
- Afb. 24. Landweg of kade met knotwilgen.
- Afb. 25. Bij de nadering van Breukelen vanuit het zuiden. Meisje in de berm van de sloot langs de Rijksstraatweg bij Vreedenoord; in de verte de theekoepel van Boom en Bosch.
- Afb. 26. Het "dooie end" van Muyevelt, tussen de Vierde (links) en Derde Loosdrechtse Plas (thans het westelijkste, doodlopende eind van de Nieuw-Loosdrechtsedijk).
- Afb. 27. Dezelfde persoon en hetzelfde landhek als op Afb. 22.
- Afb. 28. Nieuweweg nabij Het Kraayenest, gezien naar het oosten.
- Afb. 29. Vissende boer.
- Afb. 30. Nieuweweg, Breukelen-St. Pieters, met rechts de boerderij Rietveld Sate.
- Afb. 31. Boer met juk te Portengen-Noordeinde.
- Afb. 32. Brug in het Zandpad bij De Vliegende Kraay, met daarachter het huis Weeresteyn. Links een rolpaal ten behoeve van de trekvaart.

Afb. 33. Groenevecht.

Afb. 34. De uit kloostermoppen gemetselde poort van kasteel Oudaen, gefotografeerd vanaf de kant van het kasteel.

Afb. 35. Toegangsbrug naar de hoofdingang van Oudaen.

Afb. 36. Theekoepel bij Nijenrode.

Afb. 37. De Heycop-brug in de Straatweg met rechts het dubbele woonhuis Dorpszicht (later naar ontwerp van architect Arie Griffioen verbouwd tot de villa Meeuwenhoek) en daarachter het tolhuis.

Afb. 38. Voetveer bij de uitspanning De Oliphant.

Afb. 39. Groepsfoto met als derde van rechts op de achterste rij burgemeester Braams van Breukelen-Nijenrode en Breukelen-St. Pieters.

Afb. 40. Leonard Corneille Dudok de Wit (1843 - 1913), beter bekend als Kees de Tippelaar.

Afb. 41. Gerrit van Zwol (1823 - 1917), tuinman van Kees Dudok de Wit op Slangevecht.

Afb. 42. Een groep notabele gasten uit Nederlands-Indië brengt onder leiding van Bram Dudok de Wit een bezoek aan Slangevecht, 1898.

Afb. 43. Het Museum voor Land- en Volkenkunde, dat Kees Dudok de Wit bij Slangevecht liet bouwen. Rechts tuinman Gerrit van Zwol.

Afb. 44. Kinderspelen tijdens sportfeest van Kees Dudok de Wit: turfrapen (de jongeman in het midden is dezelfde als degene die in kleermakerszit staat afgebeeld op Afb. 39).

Afb. 45. Hindernis bij de volksspelen op 22 juli 1896 in het weiland van Slangevecht.

Afb. 46. Hindernisbaan tijdens volksspelen bij Slangevecht.

Afb. 47. Foto genomen vanaf de toren van de N.H.-kerk te Breukelen: Rijksstraatweg met berm sloten ter hoogte van de R.K.-kerk. Het brede slootgedeelte werd "de put" genoemd. Het hoge gebouw rechts is de Rozenvilla (nu Straatweg 132).

Afb. 48. Poeldijk, Merwedekanaal, station, molen en stoomtrein, gefotografeerd vanaf de toren van de N.H.-kerk te Breukelen.

Afb. 49. De Heycop bij Portengen met molen, brug en tolhek. De foto is genomen in westelijke richting. Rechts het huis van kruidenier Brinkman. De molen is later vervangen door een mechanisch gemaal.

Afb. 50. De Heycop tussen Portengen en Breukelen. Rechts in de verte de watermolen van de polder Kortrijk.

Afb. 51. Binnenwater met ingevroren schepen.

Afb. 52. Berijpte knotwilgen en wandelaar in de mist.

Afb. 53. Wilg aan de oever van een langgerekte akker, met een grote pruik op zijn oude harde houten kop.

Afb. 54. De watermolen aan de Broekdijk in de polder Otterspoorbroek (later afgebroken).

Afb. 55. Brug, boot en boenhok. Locatie onbekend.